

УДК 330.341

ФІНАНСОВІ МЕТОДИ ВПЛИВУ НА ІННОВАЦІЙНУ МОДЕРНІЗАЦІЮ ЕКОНОМІКИ В КОНТЕКСТІ СВІТОВОГО ДОСВІДУ

FINANCIAL METHODS OF INFLUENCE ON INNOVATIVE MODERNIZATION OF ECONOMY IN THE CONTEXT OF THE WORLD EXPERIENCE

ФИНАНСОВЫЕ МЕТОДЫ ВЛИЯНИЯ НА ИННОВАЦИОННУЮ МОДЕРНИЗАЦИЮ ЭКОНОМИКИ В КОНТЕКСТЕ МИРОВОГО ОПЫТА

Білик Р.С.

Кандидат економічних наук, доцент кафедри міжнародної економіки Чернівецького національного університету ім. Юрія Федьковича E-mail: rruslanaosadchuk21@gmail.com

Bilyk R.S.

Ph.D. (economics), Associate Professor, Department of International Economics of Uriy Fedkovych National University of Chernivtsi E-mail: rruslanaosadchuk21@gmail.com

Бильк Р.С.

Кандидат экономических наук, доцент кафедры международной экономики Черновицкого национального университета им. Юрия Федьковича E-mail: rruslanaosadchuk21@gmail.com

***Анотація.** У статті досліджуються об'єктивні передумови та закономірності проведення трансформаційних змін в економіці різних країн світу на інноваційних засадах. Обґрунтовано, що розвиток інноваційної модернізації економіки має бути одним із головних пріоритетів системи державного регулювання. Проаналізовано досвід розвинених країн світу щодо використання фінансових методів і інструментів для активізації інноваційної діяльності та проведення НДДКР. Обґрунтовано, необхідність імплементації цього досвіду в Україні для забезпечення модернізації економіки через запровадження різних податкових пільг, прискореної амортизації основного капіталу, дешевих кредитів тощо. Доведено, що розробка та реалізація фінансових методів регулювання в механізмі інноваційної модернізації економіки має враховувати особливості та структуру вітчизняної економіки, глибину глобалізаційних перетворень та ступінь розвитку фінансових інститутів. Спрямованість фінансових методів регулювання на проведення модернізації економіки передбачає концентрацію, розподіл та перерозподіл фінансово-економічних ресурсів, переорієнтацію економіки до інноваційної моделі розвитку. Визначено пріоритетні напрями та розроблено рекомендації щодо вдосконалення інституційних основ фінансової політики в умовах інноваційної модернізації економіки України. Серед найбільш вагомих напрямів виділено: пошук нових джерел та збільшення обсягів фінансування інноваційного розвитку, покращення дієвості впливу фінансових інструментів на темпи економічного зростання, збільшення частки високотехнологічного сектору економіки, тощо.*

***Ключові слова:** інноваційна діяльність, фінансові методи регулювання, інституціональне забезпечення, інноваційна модернізація.*

***Abstract.** These article is about the objective preconditions and regularities of conducting transformational changes in the economy of different countries of the world on innovative basis. It is substantiated, that the development of innovative modernization of the*

economy should be one of the main means system of state regulation itself. The experience of developed countries of the world had analyzed with regard to the use of financial methods and tools for activating innovation and conducting R & D. It substantiated, that the necessity of implementation of this experience in Ukraine in order to ensure modernization of the economy through introduction of various tax privileges, accelerated depreciation of fixed capital, cheap loans, etc.. It had proved, that the development and implementation of financial regulation methods in the mechanism of innovation modernization of the economy should take into account the features and structure of the domestic economy, the depth of globalization transformations and the degree of development of financial institutions. The focus of financial regulatory methods for modernizing the economy involves the concentration, distribution and redistribution of financial and economic resources, reorientation of the economy towards an innovative model of development. The priority directions had determined and recommendations had developed on improving the institutional foundations of financial policy in the context of innovative modernization of the Ukrainian economy. Among the most important areas are the following: the search for new sources and increase of financing of innovative development, improvement of the effectiveness of the influence of financial instruments on the rate of economic growth, the growth of the share of high-tech component of the economy, etc.

Key words: *innovative activity, financial methods of regulation, institutional provision, innovative modernization.*

Аннотація. *В статті досліджуються об'єктивні передумови і закономірності проведення трансформаційних змін в економіці різних країн світу на інноваційних принципах. Обґрунтовано, що розвиток інноваційної модернізації економіки повинно бути одним з головних пріоритетів системи державного регулювання. Проаналізовано досвід розвинутих країн світу щодо використання фінансових методів і інструментів для активізації інноваційної діяльності і проведення НІОКР. Обґрунтовано, необхідність імплементації цього досвіду в Україні для забезпечення модернізації економіки через використання різних податкових пільг, прискореної амортизації основного капіталу, дешевих кредитів і т. п. Доведено, що розробка і реалізація фінансових методів регулювання в механізмі інноваційної модернізації економіки повинна враховувати особливості і структуру національної економіки, глибину глобалізаційних змін і ступінь розвитку фінансових інститутів. Направленість фінансових методів регулювання на проведення модернізації економіки передбачає концентрацію, розподіл і перерозподіл фінансово-економічних ресурсів, переорієнтацію економіки на інноваційну модель розвитку. Визначені пріоритетні напрями і розроблені рекомендації щодо удосконалення інституціональних основ фінансової політики в умовах інноваційної модернізації економіки України. Серед найбільш важливих напрямів виділено: пошук нових джерел і збільшення обсягів фінансування інноваційного розвитку, покращення ефективності впливу фінансових інструментів на темпи економічного зростання, збільшення частки високотехнологічного сектора економіки і т. п.*

Ключевые слова: *инновационная деятельность, финансовые методы регулирования, институциональное обеспечение, инновационная модернизация.*

Постановка проблеми. Основним рушієм розвитку в умовах глобалізації є використання інновацій у конкурентній боротьбі національних економік з метою підвищення рівня їх конкурентоспроможності. Реалізація цієї мети може бути забезпечена лише шляхом глибокого технічного переозброєння науково-технічного та виробничого потенціалу, яке потребує активізації інвестиційної діяльності в економіці.

Остання є необхідною передумовою забезпечення сталого зростання, посилення конкурентних переваг національних економік на світових ринках на основі їх модернізації та технічної реконструкції. Саме тому на сучасному етапі єдиним адекватним глобальному виклику способом розвитку світового господарства, і тим самим, підвищення рівня міжнародної конкурентоспроможності, є формування інноваційно-інвестиційної економіки. Проте, через відірваність в Україні фінансового капіталу від реального, а також у силу нерозвиненості механізмів міжгалузевого переливу капіталів важелі ринкового стимулювання інновацій не спрацьовують. А відтак, інновації не стають для України засобом підвищення конкурентоспроможності національної економіки.

Метою статті є узагальнення теоретичних підходів щодо фінансових методів регулювання інноваційного розвитку та розробка пропозицій з їх удосконалення у сучасних умовах системних модернізаційних перетворень в економіці. Проведення порівняльного аналізу зарубіжного досвіду державного регулювання модернізаційних трансформацій в економіці на інноваційних засадах та надання пропозицій щодо його імплементації в Україні.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Значну увагу використанню фінансових методів впливу на перебіг соціально-економічних процесів у суспільстві та зокрема модернізації економіки на інноваційних засадах приділяють такі вітчизняні й зарубіжні вчені, як А. Вагнер, З. Варналій, А. Гальчинський, Г. Гольдштейн, В. Геєць, П. Друкер, О. Колодізев, М. Крупка, О. Лапко, Г. Менш, В. Осецький, М. Портер, О. Рогач, В. Сизоненко, Л. Федулова, С. Циганов, А. Чухно, О. Шнирков, Й. Шумпетер та інші. Ознайомлення з публікаціями, присвяченими проблематиці використання фінансового методів та інструментарію для активізації інноваційного розвитку свідчить, що особлива увага у них акцентується на практичних аспектах макро- та мікрорівня.

Водночас недостатнє теоретичне обґрунтування процесу фінансового забезпечення модернізації економіки у кризових умовах не дозволяє ефективно впливати на перебіг інноваційних процесів та отримати очікуваних результатів. Наявність низки проблем в національній економіці актуалізує потребу у дослідженні особливостей фінансового регулювання інноваційного розвитку. Залишаються недостатньо дослідженими питання, зумовлені розумінням інституційних змін у механізмі фінансового забезпечення модернізації економіки на інноваційних засадах у сучасних умовах, а також – формуванням та реалізацією нових підходів, які забезпечували б якісний рівень його функціонування.

Виклад основного матеріалу дослідження. Визначення можливостей та умов подолання кризових явищ, відновлення економічного зростання та конкурентоспроможності національної економіки вимагають розробки й реалізації комплексу заходів, що утворюють сприятливе для інновацій середовище, ініціюють інноваційну активність та регулюють інноваційний розвиток, спрямовують його на забезпечення потреб суспільства. Це обумовлює необхідність поглибленого аналізу впливу фінансових механізмів регулювання інноваційного розвитку, порівняння існуючих механізмів з альтернативними, втіленими у практику господарювання інноваційно розвинених країн. Наукові підходи до визнання нагальної потреби змін в системах фінансового регулювання й управління набувають особливої актуальності як з точки зору сучасних проблем розвитку економічної науки, так і в контексті інституціоналізації розробки й реалізації політико-економічних рішень у сфері фінансів, бюджетно-податкової й грошово-кредитної політики.

Інноваційна модернізація національної економіки означає якісні зміни та оновлення її господарської системи, організаційної структури, підвищення ефективності функціонування на основі вдосконалення техніки, технології та організації виробництва, підвищення якості продукції та послуг, що ним надаються. У

той же час ефективність модернізації економіки на інноваційних засадах в значній мірі залежить від уміння використовувати всі переваги системного підходу, суть якого полягає в тому, що кожне економічне явище розглядається та оцінюється у зв'язку з іншими, причому всі складові елементи об'єкту та процеси, що в них відбуваються, пов'язуються з урахуванням як внутрішніх, так і зовнішніх чинників. Поєднання інтересів окремих економічних суб'єктів є найважливішою проблемою, вирішення якої свідчить про результативність функціонування національної економіки в цілому [1].

На думку Н. Валінкевич, модернізацію необхідно розглядати в двох її площинах: як явище і як процес. У першому тлумаченні модернізація – це будь-які цілеспрямовані зміни в економіці країни. У другому аспекті модернізація є багатограним процесом цілого комплексу кардинальних перетворень в народному господарстві, в ході якого поєднуються економічні і організаційні проблеми, що, за умов заздалегідь прогнозованого результату, мають чітко сформульовану кінцеву мету [2, с. 62]. Інші дослідники [3], відмежовують економічну модернізацію від індустріалізації, наголошуючи, що вона, на відміну від останньої, пов'язана з глибокими економічними змінами – все більш значним поділом праці, використанням методів менеджменту та вдосконаленням технології, а також розвитком сприятливих умов для бізнесу. На кардинальні зміни, що відбулися у самому процесі модернізації, звертає увагу О. Ляховець, яка справедливо відмічає, що якщо у 30-ті роки ХХ-ст. модернізація виявлялася в індустріалізації, то на сьогодні мова вже йде не про матеріальні, а про соціокультурні чинники [4, с. 35]. У сучасних умовах, в економічній науці, на зміну концепції індустріалізації прийшла концепція модернізації, яка все більш широко застосовується при вивченні становища в країнах, що розвиваються, в умовах глобалізації економіки. Водночас останні публікації Європейських інституцій засвідчують актуальність реанімації промислової політики в межах оголошеного напрямку на реіндустріалізацію [5].

Модернізація економіки на інноваційних засадах як об'єкт фінансового регулювання дотепер стає важливою складовою стратегії розвитку України, на чому наголошують провідні вчені країни. Інституціональне наукове підґрунтя не тільки закладає підвалини цілісного і адекватного сприйняття змін, але й визначає наповнення дедуктивних висновків конкретними фактами, в яких здійснюється формування і розвиток фінансових механізмів регулювання й управління інноваційним розвитком. Необхідність удосконалення фінансових методів регулювання інноваційної сфері визнають як прихильники посилення ролі держави в економіці, так і прихильники ринкового саморегулювання господарських процесів. Тому така мета державної політики, як підтримка і розвиток інноваційного підприємництва засобами фінансового регулювання повинна позитивно впливати на економічне зростання, підвищення конкурентоспроможності продукції вітчизняних виробників як на внутрішньому так і на світовому ринках [6, с. 115; 7].

Теоретичні школи по різному розглядають питання створення ефективних механізмів фінансового регулювання інноваційного розвитку, структурних зрушень в національній системі господарювання. В сучасних умовах вплив фінансових механізмів регулювання розглядають з двох протилежних позицій. Згідно з першою, в системі регулювання відбувається перехід від обмеження і контролю за рухом фінансових та інвестиційних потоків до стимулювання діяльності інститутів фінансової системи і інвесторів. Друга позиція – розвиток фінансових механізмів регулювання інноваційної сфери полягає в розширенні ринкових важелів впливу, знятті бар'єрів на шляху руху капіталів, сприянні формуванню однорідних для всіх сфер економіки умов переміщення капіталу. При цьому відмінності в темпах зростання продуктивності праці під впливом технологічних нововведень в різних галузях економіки змінює відносний рівень цін та призводить до значних відмінностей в темпах зростання обсягів

виробництва. Тим самим в результаті інноваційного розвитку виникають нові сектори економіки [8; 9].

Представники кейнсіанської наукової школи у своїх дослідженнях безпосередньо не розглядали вплив фінансів на розвиток інноваційної сфери. Але на макроекономічному рівні довели, що зміна грошової пропозиції обумовлює зміну норми позичкового відсотка, що впливає на граничну ефективність капіталовкладень, а отже, на обсяг інвестицій. Зміна інвестиційних витрат на оновлення основного капіталу призводить до зміни сукупного попиту в тому числі і на інновації, що впливає на обсяг національного виробництва. Головними шляхами підвищення темпів економічного розвитку вбачалось використання засобів економічної динаміки та активізації споживчого попиту. Введення динамічного фактору в моделі макроекономічної рівноваги обумовило появу підходів щодо доцільності та ефективності державного фінансового регулювання. Так, у моделі Хікса-Хансена було проаналізовано вплив бюджетно-податкової та грошово-кредитної політики на інвестиції, а у моделі Манделла-Флемінга було введено фактор міжнародних зв'язків, що означало зняття деяких обмежень, притаманних моделям макроекономічної рівноваги, і передусім припущення про «закритість» економічної системи [4].

Українські дослідники, наприклад, О. Колодзев у своїх наукових працях доводить, що вирішення проблеми модернізації економіки на інноваційних засадах є неможливим без формування ефективної системи фінансового забезпечення та стимулювання. Під фінансовим забезпеченням інноваційної модернізації він пропонує розуміти сукупність економічних відносин, що виникають з приводу пошуку, залучення і ефективного використання фінансових ресурсів, а також організаційно-управлінських принципів, методів і форм впливу цих ресурсів на інноваційний розвиток національної економіки в умовах глобального розвитку [10, с. 114].

Найпоширенішим в економічній літературі є визначення фінансового забезпечення інноваційного розвитку як комплексу методів та інструментів впливу на інноваційну діяльність, що реалізується в різних формах через відповідну систему фінансування. При цьому, Г. Возняк вважає, що фінансове забезпечення інноваційної діяльності передбачає реалізацію заходів із залучення необхідного обсягу фінансових ресурсів для фінансування нововведень у сфері підприємництва. Основним завданням фінансового забезпечення є прийняття рішень щодо визначення джерел ресурсів фінансування інноваційної діяльності, формування необхідних їх обсягів та оптимізації [11, с. 22].

В умовах посилення глобальної конкуренції модернізація української економіки на засадах інноваційного розвитку, на думку окремих дослідників [12], має забезпечуватися комплексним застосуванням усіх доступних важелів економічної політики, і насамперед фінансових, та запобіганням конфлікту між їхніми впливами і вирішенням стратегічних і поточних завдань структурних перетворень. Т. Затонацька звертає також увагу на те, що ефективна взаємодія науково-дослідної діяльності та виробничого сектору економіки в контексті державно-приватного партнерства за необхідного фінансування дасть змогу швидко модернізувати національні підприємства, що вплине на підвищення рівня та якості життя [9, с. 8].

Відсутність дієвих механізмів фінансової підтримки інноваційної діяльності ускладнює процес перетворення унікальних ідей на конкурентоздатний продукт, а відтак, – автоматично відсторонює від інноваційної діяльності значний відсоток інноваційних підприємств, що не здатні до самофінансування. Дане питання є особливо актуальним в умовах циклічності фінансової кризи, що породжує значні сумніви та невпевненість у основних джерелах та суб'єктах фінансування інноваційної діяльності, а саме: державному секторі (державних цільових фондах та інноваційних підприємствах державного значення), бізнес-секторі (приватних підприємствах, «бізнес-ангелах», венчурних фондах тощо), науковому секторі (науково-дослідних

центрах та товариствах, вищих навчальних закладах освіти, академіях наук тощо) та приватному (некомерційному) секторі.

У світовій практиці підтримка інноваційного розвитку з боку держави здійснюється за допомогою прямих та непрямих (фіскальних) методів впливу. Окрім безпосереднього державного фінансування, на сьогодні відомий ряд альтернативних методів та інструментів фінансової підтримки та стимулювання інноваційної діяльності, що використовуються в розвинених країнах і які, здебільшого, реалізуються через бюджетно-податкову систему. Зауважимо, що сукупність бюджетних та податкових інструментів доцільно розглядати у взаємозв'язку як складову системи фінансового регулювання, інноваційної діяльності зокрема [13; 14].

Прямі методи державної підтримки бувають переважно двох форм: адміністративно-відомчої і програмно-цільової. Перша форма полягає у прямому дотаційному фінансуванні на підставі чинного законодавства. Друга форма прямої державної підтримки інноваційної діяльності передбачає використання цільових програм. За цільовими програмами розвиваються контрактні і субпідрядні системи, технопаркові структури, венчурне підприємництво тощо. Непрямі методи спрямовані на створення сприятливого інноваційно-інвестиційного клімату і стимулювання новаторства. До таких методів передусім належать податкові та кредитні пільги, страхування інноваційних ризиків. Серед податкових пільг, що їх надають малому та середньому бізнесу (МСБ), найпоширеніші такі: 1) прогресивне оподаткування прибутку; 2) звільнення від сплати податку на прибуток протягом певного часу; 3) оподаткування прибутку за зниженими ставками.

Цікавою є практика використання податкових пільг у США. Тут головна ставка податку на прибуток – 34%. Однак за перші 50 тис. дол. США оподаткованого доходу корпорація виплачує 15%, за наступні 25 тис. дол. – 25%, а на суму, що залишилась, – 34%. Крім того, на доходи в межах від 100 до 335 тис. дол. запроваджено додатковий збір у розмірі 5%. Таке прогресивне оподаткування має стимулювальне значення для підприємств малого та середнього бізнесу, які здійснюють інноваційну діяльність [14].

У розвинених країнах використовують також різноманітні податкові пільги щодо стимулювання НДДКР. Зокрема, у Японії промислові компанії мають право зменшення податку на прибуток у розмірі, що дорівнює 7% інвестицій у передову техніку та технологію. У Канаді аналогічна знижка коливається від 7 до 20%. В Англії компаніям дозволено використовувати близько 10% корпоративного податку для раніше обумовлених законом інвестицій. Пільги у вигляді податкового кредиту широко використовують стосовно витрат підприємництва на НДДКР. Наприклад, американським фірмам надано право вирахувати з податку на прибуток до 20% їхніх витрат для фінансування фундаментальних наукових досліджень. Податковими пільгами підтримується розвиток НДДКР у багатьох країнах ЄС, Австралії, Канаді, США, Японії тощо. В Португалії, Франції та Нідерландах пріоритет надається саме малим та середнім компаніям. Водночас індекс податкового стимулювання порівняно низький у США та Словаччині. Податкові стимули є основною формою фіскальної підтримки інноваційної діяльності підприємств в Австралії (81,8% загальних обсягів державної фінансової підтримки), Канаді (85%), Нідерландах (87%) [13].

Крім того, податкові пільги можуть надаватись суб'єктам інноваційного бізнесу у формі податкового списання (зменшення оподаткованого доходу) та податкового кредиту (зменшення суми податкового зобов'язання). В Канаді, Великій Британії, Австралії, Ірландії, Іспанії, Італії, Туреччині та Франції розмір податкового кредиту залежить від обсягів витрат на НДДКР. Так, у Великій Британії розмір податкового кредиту становить 150% для малих та середніх підприємств та 100% для великих, в Канаді цей показник становить 10-25%, в Ірландії – 20% [8, с. 135].

Система податкового стимулювання розвитку інноваційного підприємництва в економічно розвинених країнах охоплює також амортизаційні пільги, пільги щодо

стимулювання НДДКР, пільги щодо формування резервних фондів, податкові кредити тощо. Особливо вагомими є пільги амортизаційні – важливий засіб державного регулювання НТП, впровадження нововведень та оновлення основного капіталу. Наприклад, пільговий режим амортизаційних списань дає змогу малому та середньому бізнесу Німеччини провадити інноваційний процес, модернізацію виробництва. На частку амортизаційних списань тут припадає близько 66% усіх капіталовкладень, на реінвестицію доходів – 27%, а на зовнішні джерела фінансування – 7%. З метою стимулювання МСБ в Німеччині діє особлива амортизаційна ставка в розмірі 20% витрат на придбання рухомого майна. Крім того, є спеціальні норми амортизаційних відрахувань, які застосовують до всіх інвестицій, спрямованих на створення нових робочих місць, охорони навколишнього середовища, випуск технічно передової продукції експортних поставок. Вкладені кошти списують протягом трьох років: у перший рік амортизують 50% основного капіталу, у другий – 30%, у третій – 20%. Методи прискореної амортизації широко використовують у Японії та Швеції: на підставі даних бухгалтерського обліку та запланованих норм списання [9]. Загалом значна кількість країн використовують податкове стимулювання інноваційної діяльності. Зазначене стосується як вже розвинених країн, так і країн, що тільки розвиваються, проте і перші, і другі прагнуть до переходу їхніх економік на інноваційний тип розвитку, процес чого намагаються інтенсифікувати через податкове стимулювання інноваційної діяльності своїх підприємств.

Дієвими засобами державної фінансової політики стимулювання інноваційного бізнесу в зарубіжних країнах є реалізація державних цільових кредитних програм (ДЦКП), гарантування позик, надання субсидій та дотацій на цілі науково-технічного розвитку тощо. Наприклад, в Англії діє система конкурсної державної допомоги для найважливіших інвестиційних проектів вартістю не менше 0,5 млн фунтів стерлінгів. Можна навести чимало прикладів підтримки ДЦКП урядами багатьох інших країн [7; 13]. Ефективною формою фінансової допомоги інноваційному бізнесу в розвинених країнах є гарантування державою позик. Зокрема, адміністрація малого бізнесу (АМБ) США 90% усієї фінансової допомоги надає у формі гарантованих позик (гарантія – до 90% суми позики, однак не більше 500 тис. дол. США). Середній розмір гарантованих позик становить 175 тис. дол. США, а термін – близько восьми років (з фінансуванням капітального будівництва – до 20 років).

Гарантії при реалізації комерційних кредитів, лізингових контрактів і венчурного фінансування, позик малим підприємствам передбачені урядами ФРН, Канади, Великобританії. Ще одним важливим методом фінансової допомоги держави є пільгове кредитування інноваційного підприємництва. Наприклад, у Франції поширені такі види пільгових позик: позики, які повертають у разі успіху, і позики з пільговими процентами. Подібну підтримку малим підприємствам надають уряди Німеччини, Японії, Італії тощо. Так, кредити у рамках «Програми відродження Європи» надаються під 6% для придбання устаткування – на 10 років, для будівництва – на 15 років. В Італії МП можуть отримати позику на 10 років під 3-5% річних за ринкового курсу 15%. При достроковій сплаті кредиту сума позики зменшується на 20-30% [15].

Для практики удосконалення фінансових методів і інструментів регулювання інноваційної модернізації розвитку економіки це означає необхідність, по-перше, розширення інструментарію податково-бюджетної і грошово-кредитної політики, і, по-друге, необхідність проведення індустріальної політики з використанням механізмів стимулювання споживчого та інвестиційного попиту як вирішального фактору структурних змін. Водночас діюча практика фінансового регулювання в Україні свідчить, що найбільш поширеними механізмами регулювання інноваційного розвитку є також пряме державне фінансування та податкове стимулювання [16].

Імплементация досвіду розвинених країн у господарську практику України дасть можливість не допустити тих помилок, що мали місце у процесі їхньої апробації. При

цьому у вітчизняних умовах доцільно використовувати елементи досвіду тих країн, що є близькими Україні за соціально-економічним характером розвитку та історичними аспектами формування ринкової економіки. На наш погляд, з точки зору інноваційного розвитку, Україна дещо «нагадує» Польщу, Румунію, Угорщину та Хорватію в період їх вступу до ЄС, відтак доцільно розглянути досвід фінансового регулювання інноваційної активності підприємницьких структур зокрема в цих країнах.

Так, у Польщі, Словаччині та Чехії визначальну роль у розвитку інновацій займає державне регулювання. Ефективність цього регулювання демонструють дослідження інноваційної активності Європейського Союзу. Так, згідно з даними Євростату за рівнем інноваційного розвитку серед країн-членів ЄС у 2018 р., Словаччина, Чехія, Угорщина займають лідируючі позиції, а Польща та Румунія отримали результат нижче середнього. Дослідники вказують, що в Чехії змінюється структура доходів бюджету, зокрема зменшується податковий тягар корпоративного сектора. Ефективна ставка оподаткування доходів капіталу в Чехії відчутно нижча, ніж в Україні. За інших рівних умов, цей фактор має заохочувати інвестиції [17].

Зазначимо, що інноваційний розвиток характеризується доволі низькою еластичністю щодо макроекономічних регулюючих впливів із боку держави. Це стосується передусім сили впливу грошово-кредитних регуляторів, механізмів та інструментів бюджетно-податкової політики, фінансових важелів формування мотивів економічної поведінки суб'єктів інноваційного процесу. За визнанням багатьох учених, діюча система оподаткування, бюджетна, амортизаційна, валютна, інвестиційна та грошово-кредитна політика є малоефективними і блокують інноваційну активність [6; 16; 18].

Якщо податкові пільги та бюджетне фінансування фундаментальної науки, освіти ще здатні справляти незначний позитивний вплив на інноваційну орієнтованість економіки, то сучасна грошово-кредитна політика, по суті, не здатна виконувати в повній мірі свої регулюючі функції. Запобігання інфляції вимагає від органів регулювання грошово-кредитної системи (НБУ, Мінфін України) твердої монетарної політики. В її основі знаходяться обмеження приросту грошової маси і намагання забезпечити стійкість національної валюти. Зрозуміло, що така політика обумовлює високий рівень банківського кредиту, обмежує ефективність формування інвестиційних ресурсів. Водночас розвинені країни формують грошову базу під бюджетні завдання, а переважну частину фінансування наукові й технологічні парки розвинених країн Європи одержують від держави.

Теоретично в умовах досконалого ринку, рівних ставок оподаткування різних фінансових інструментів і відсутності регулюючих заходів будь-яка форма фінансування інноваційного підприємництва не повинна суттєво впливати на результати їх діяльності і рентабельності. Проте в реальних умовах підприємства досить часто стикаються з різноманітними ризиками, що обумовлює певну ієрархію форм і джерел фінансування, в тому числі з використанням фінансових інструментів ринку цінних паперів.

На практиці не лише великі, а й малі і середні підприємства вдаються до різноманітних джерел зовнішнього інвестування, в тому числі до банківського кредитування, залученню коштів на фінансових ринках, використанню ризикових капіталів (венчурних фондів) тощо. Остаточний вибір джерел фінансування інноваційної діяльності залежить від організаційно-правової форми і розміру підприємства, природи його ризиків, галузі і сфери діяльності, технологічних особливостей виробництва, специфіки продукції, яка випускається, характеру державного регулювання і оподаткування бізнесу, зв'язків з ринками та інших факторів впливу.

Вдале проведення технічного та технологічного переозброєння будь-якого виробництва, а також впровадження сучасних інноваційних технологій, як одного з

основних факторів підвищення конкурентоспроможності національної економіки, потребує значних інвестицій. Обсяг інвестицій, необхідних для фінансування лише першочергових інвестиційно-інноваційних програм в Україні, які далі дадуть мультиплікативний ефект, оцінюються експертами приблизно в 50-60 млрд. дол. США. Що ж стосується ресурсу, який має підтримувати інноваційну діяльність, то для цього, на думку економістів потрібно не менше 5-10% ВВП щороку [18].

Інвестиції в інноваційному процесі є одним із основних факторів. Успіх інноваційної діяльності багато в чому залежить від достатності ресурсного забезпечення, в тому числі і від інвестиційного забезпечення. Саме від успішності залучення останніх, у кінцевому підсумку, і залежить інноваційна діяльність. Однак, при цьому постають питання, а саме: про джерела фінансових ресурсів, про інструменти їх залучення та про умови, за яких таке залучення відбудеться в достатніх обсягах. Інноваційна діяльність, як правило, характеризується досить високим рівнем невизначеності і ризику, а тому важливими принципами системи фінансування інновацій є: багатогранність джерел, гнучкість і адаптивність до швидко змінюваного, турбулентного середовища інноваційних процесів [15].

В умовах негативного впливу глобальної економічної нестабільності винятково важливого значення набуває визначення пріоритетів фінансового забезпечення модернізації економіки на інноваційних засадах. Так, можливості надання кредитів та бюджетних інвестицій на розробку і реалізацію інновацій обмежені можливостями частини доходної бюджетної системи. Останнім часом фінансування інноваційної діяльності не перевищує 1% ВВП, тоді як за критерієм ЄС на інноваційний розвиток має витратитися не менше 2,5% ВВП. Обмежені можливості держави стосовно підтримки впровадження інновацій у поєднанні з намаганням стимулювати з бюджету інновації у всіх галузях призвели до розпорошення й без того мізерної ресурсної бази. Крім того, слід враховувати, що згідно поширеного міжнародного класифікатора, до категорії високотехнологічних відносяться товари, у вартості яких витрати на НДДКР становлять не менше 3,5%, якщо цей показник знаходиться в межах 3,5-8,5%, то товари відносяться до категорії «техніки високої якості», а якщо перевищує 8,5%, то вони вважаються «технікою вищої якості» [8; 9].

Статистичні дані показують, що протягом тривалого періоду основним джерелом фінансування інноваційної діяльності підприємств залишаються власні кошти, частка яких становить близько 2/3 загальної суми фінансування. Але неефективне й безсистемне використання амортизаційних фондів, низький рівень капіталізації прибутків та обмеженість податкових та кредитних стимулів не дозволяють створити необхідні умови для проведення модернізації національної економіки на інноваційних засадах. Сучасна практика надання кредитів інноваційно активним підприємствам в Україні, які потребують кошти під інвестиційні проекти, свідчить про розбіжність інтересів реального сектору економіки і банківських установ. Кредити надаються під відсотки, які у більшості випадків перевищують закладені в інвестиційному проекті норми рентабельності з урахуванням ризиків і довготривалості інноваційних технологічних розробок [1; 6; 11].

Тому пріоритетом фінансування інновацій повинен стати не відомчий підхід, а подібна до таких країн як Франція, Великобританія, США, Німеччина, Швеція модель єдиного фінансування для усього циклу «наука – техніка – виробництво». Це створює сприятливі умови для реалізації інноваційної стадії, забезпечує координацію дій різних учасників інноваційного процесу визначає ефективність НДДКР, віддачу від інвестицій тощо. З метою підвищення ефективності фінансового забезпечення інноваційної діяльності в Україні доцільно розвивати за прикладом багатьох країн ЄС мережу центрів, міжрегіональних та міжнародних науково-дослідних і інноваційних центрів.

Висновки. Таким чином, модернізації економіки України на інноваційних засадах сприятиме послідовність та виваженість узгоджених дій державних, ринкових і

суспільних інститутів спрямованих на забезпечення необхідними фінансовими ресурсами, створення умов для розробки і реалізації сучасних технологій, знань, здібностей і вмінь людини. Інноваційна діяльність в Україні повинна стати пріоритетною, економічною і гнучкою. Вагомий вплив на результативність моделі інноваційного розвитку має фінансово-кредитний механізм регулювання нововведень як на макро-, так і на мікрорівні. Державна фінансова підтримка у прямій і непрямій формах є важливою складовою інноваційної модернізації економіки. При цьому, головними напрямками фінансової підтримки структурних трансформацій в економіці повинні стати система податкових пільг, надання державних гарантій по інвестиційних кредитах для малого та середнього інноваційного бізнесу, державна політика прискореної амортизації основного капіталу. Необхідно створення інноваційних фондів, спеціалізованих фінансових інститутів для стимулювання надання ними пільгових позик підприємцям і новаторам, заохочення системи пільгового страхування ризиків інноваційного підприємництва. Створення сприятливих умов доступу суб'єктів господарювання до диверсифікованих джерел фінансування інноваційної діяльності повинно відбуватися за одночасного застосування широкого спектру фінансових механізмів і інструментів контролю та відповідальності за цільовим використанням залучених коштів. Всестороннє використання фінансово-кредитних важелів для підтримки державою структурних перетворень в інноваційній сфері, підтримки і сприяння розвитку підприємництва в Україні дозволить підвищити конкурентоспроможність національної економіки на світових ринках.

Список використаних джерел

1. Циганов С.А., Сизоненко В.О. Інноваційна модернізація економіки як основа реалізації національних економічних інтересів / С.А. Циганов, В.О. Сизоненко // Вісник Дніпропетровського університету. Серія «Менеджмент інновацій», 2015. – Випуск 4. – С. 101-108.
2. Валінкевич Н.В. Концептуальні основи впровадження економічної модернізації підприємств у ринкових умовах господарювання / Н.В. Валінкевич // Економічний часопис-XXI, 2013. – №1 (45). – С. 61-63.
3. Решетило В.П. Глобальні виклики структурної модернізації економіки України / В.П. Решетило, І.А. Островський // Глобальні та національні проблеми економіки Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського. – Випуск 23, 2018. – С. 38-43.
4. Ляховець О.О. Витоки теорії модернізації та її місце в економічній науці / О.О. Ляховець // Інвестиції: практика та досвід, 2013. – № 10. – С. 34-36.
5. European Business Association [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://eba.com.ua>.
6. Геєць В.М. Модернізація в системі «суспільство-держава-економіка» / В.М. Геєць // Європейська економіка України. – 2014. – №2. – С.111-124.
7. Андрійчук Ю.А. Проблеми державного регулювання інноваційної діяльності в Україні / Ю.А. Андрійчук // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». – 2013. – Випуск 776. – С. 340-346.
8. Фінансове забезпечення інноваційного розвитку України: монографія / за ред. М.І. Дибі, О.М. Юркевич. – К.: КНЕУ, 2013. – 425 с.
9. Затонацька Т.Г. Фінансування науково-технологічної сфери шляхом державно-приватного партнерства // Наукові праці НДФІ, 2014. – № 1 (66) – С. 3-11.
10. Колодізев О. М. Методологічні засади фінансового забезпечення управління інноваційним розвитком економіки: монографія / О. М. Колодізев. – Х.: ВД ІНЖЕК, 2009. – 278 с.

11. Возняк Г. В. Забезпечення інноваційного зростання економіки регіону шляхом ефективного використання фінансового потенціалу реального сектора / Г. В. Возняк // Вісник Університету банківської справи. – 2016. – №1. – С. 19-24.
12. Сіденко В.Р. Глобальні структурні трансформації та тренди економіки України / Сіденко В.Р. // Економіка і прогнозування. – 2018. – № 1. – С.1-30.
13. Lundval B.A. National Systems of Innovations – Towards a Theory of innovation and Interactive Learning / B.A. Lundval. – London: Pinter Publishers, 2016. – 315 p.
14. Freeman C. The Economics of Industrial Innovation / by C. Freeman, L. Soete. – London and Washington: Pinter Publishers, 2017. – 570 p.
15. Netson R. National Innovative Systems: Pre-conditions and Mechanisms of Functioning / R. Netson. – Lessonform Japan. L.: Printer, 2016. – 355 p.
16. Єфіменко Т.І. Фіскальний простір антикризового регулювання / Т.І. Єфіменко. – К.: ДННУ «Академія фінансового управління», 2012. – 332 с.
17. Eurostat (2018) Enterprises by type of innovation [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>.
18. Інноваційна Україна 2020: національна доповідь / За заг. ред. В.М. Геєця та ін.; К.: НАН України, 2015. – 336 с.

References

1. Tsyganov S.A., Sizonenko V.O. Innovative modernisation of economy as basis of realization of national economic interests / S.A. Tsyganov, V.O. Sizonenko // Announcer of the Dnepropetrovsk university. Series are «Management of innovations», 2015. – Producing 4. – P. 101-108.
2. Valinkeviich N.V. Conceptual bases of introduction of economic modernisation of enterprises in the market conditions of menage / N.V. Valinkeviich // Economic chasopis – XXI, 2013. – №1 (45). – P. 61-63.
3. Reshetylo V.P. Tthe Global calls of structural modernisation of economy of Ukraine / V.P. Reshetylo, I.A. Ostrovskiy // The Global and national problems of economy the Mykolaiv national university of the name of V.O. Suhomlynskiy. – Producing 23, 2018. – P. 38-43.
4. Luyhovets O.O. Sources of theory of modernisation and her place in economic science /O. O. Luyhovets // Investments: practice and experience, 2013. – № 10. – P. 34-36.
5. European Business Association. Available at: <http://eba.com.ua>.
6. Geets V. Modernisation in the system «company-state-economy» / V. Geets // The European economy of Ukraine. – 2014. – №2. – . 111-124.
7. Andriychuk U.A. Problems of government control of innovative activity in Ukraine / U.A. Andriychuk // Announcer of the National university «Lviv politehnika». – 2013. – Producing 776. – P. 340-346.
8. Financial providing of innovative development of Ukraine : monograph / by red. M.I. Diba, O.M. Yrkevich. – К.: KNEU, 2013. – 425 p.
9. Zatonatska T.G. Financing of scientifically-technological sphere by state-private partnership / T.G. Zatonatska // Scientific works of NDFI. – 2014. – № 1 (66) – P. 3-11.
10. Kolodizev O.M. Methodological principles of the financial providing of management innovative development of economy: monograph / O.M. Kolodizev – H.: VD INZHEK, 2009. – 278 p.
11. Vozniyk G.V. Providing of innovative increase of economy of region by the effective use of financial potential of the real sector / G.V. Vozniyk. // Announcer of University of banking. – 2016. – №1. – P. 19-24.
12. Sidenko V. Global structural transformations and trends of economy of Ukraine / V. Sidenko // Economy and prognostication. – 2018. – № 1. – P. 1-30.
13. Lundval B.A. National Systems of Innovations – Towards a Theory of innovation and Interactive Learning / B.A. Lundval. – London: Pinter Publishers, 2016. – 315 p.

14. Freeman C. The Economics of Industrial Innovation / by C. Freeman, L. Soete. – London and Washington: Pinter Publishers, 2017. – 570 p.
15. Netson R. National Innovative Systems: Pre-conditions and Mechanisms of Functioning / R. Netson. – Lessonform Japan. L.: Printer, 2016. – 355 p.
16. Efimenko T.I. Fiscal space of the антикризового adjusting / Т.І. Efimenko. – К.: DNNU «Academy of financial management», 2012. – 332 p.
17. Eurostat (2018) Enterprises by type of innovation. Available at: <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>.
18. Innovative Ukraine 2020: national lecture / by red. V. Geets and other; K.: NAN of Ukraine, 2015. – 336 p.

ЗМІСТ

ПОЛІТИЧНІ ПРОБЛЕМИ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

Subotin A.

Future of us hegemony.....4

Рижков М.М., Сябро А.І.

Позиції держав азійсько-тихоокеанського регіону щодо ухвалення резолюцій з питань міжнародної інформаційної безпеки в рамках оон.....13

Парфіненко А. Ю.

Туризм і мир в політично розколотих націях: кейс-стаді27

Kuznietsova K.I.

Czech republic foreign policy: conceptual frameworks.....47

СУЧАСНА СИСТЕМА МІЖНАРОДНОГО ПРАВА

Medvedieva M. O., Korotkyi T. R.

Responsibility for the environmental damage caused during the armed conflict between ukraine and the russian federation: opportunities in the algorithm of protecting national interests...57

Ропко Vadym

The concept of transnational crime as an international criminal law category in a theoretic dimension68

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ СВІТОВОГО ГОСПОДАРСТВА ТА МЕН

Циганов С.А., Бунтова Н.В.

Розвиток міжнародних туристичних послуг як важлива домінанта економічного зростання.....80

Rusak D.

Features of the formation of international production networks in modern conditions.....3

Фаренюк Н.В.

Особливості процесу інтернаціоналізації юаня на ринках боргових фінансових інструментів.....107

Білик Р.С.

Фінансові методи впливу на інноваційну модернізацію економіки в контексті світового досвіду.....115

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН**

Збірник наукових праць

ВИПУСК 139

Заснований в 1996 році.

Засновник : Інститут міжнародних відносин
Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Свідоцтво про державну реєстрацію: К1 №292 від 05.11.1998 р.

Науковий редактор: **Дорошко М. С.**, доктор історичних наук, професор.

**Рекомендовано до друку Вченою радою Інституту міжнародних відносин
Київського національного університету імені Тараса Шевченка.
Протокол № 11 від 20 черевня 2019 року.**

Підписано до друку 27.06.2019 року.
Наклад 100 примірників

Інститут міжнародних відносин
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Тел. 044-481-44-68
Сайт: <http://journals.iir.kiev.ua>